

Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Sitemine Entegrasyonunda Okul Yöneticilerinin Karşılaştığı Sorunlar

Engin Karadağ¹, Ahmet Su², Sabiha Dulay³ & İbrahim Ütük⁴

Özet: İsteyerek veya istemeyerek çeşitli sebeplerle bir yerden başka bir yere geçici veya kalıcı olarak yer değiştirme olarak tanımlanan göç geçmişten günümüze var olan bir olgudur. Türkiye sınır komşularında yaşanan çeşitli olaylardan kaynaklı olarak son yıllarda göç olgusu ile karşı karşıya kalmıştır. Bu araştırmanın amacı okul yöneticilerinin Gaziantep ili Şehitkâmil ilçesinde eğitim gören Suriyeli öğrencilerle yaşadıkları sorunları ve bu sorunlara dair geliştirdikleri çözüm yollarını araştırmaktır. Araştırma katılımcıların yaşadıkları sorunlar ve çözüm yollarını ele aldığından çalışma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile yapılandırılmıştır. Çalışma grubunun oluşturulmasında ise olasılıksız örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Araştırmada yapılan görüşmeler çerçevesinde 4 tema belirlenmiştir. Bu temalar çerçevesinde katılımcıların görüşleri değerlendirilmiş, çözüm önerileri kategorilere ayrılmıştır. Katılımcılar *dil sorununun* çeşitli açılardan engel oluşturduğu, iç ve dış paydaşlardan tercüman desteği alındığı ve dil kurslarına yönlendirme yapıldığını ifade etmiştir. *Uyum ve davranış sorunu* olarak şiddet eğilimi, hijyen ve gruplaşma ifade edilmiş; rehber öğretmen çalışmaları, sosyal faaliyetlere yönlendirme ve görsel ve video gösterimleri çözüm olarak ifade edilmiştir. *Akademik yetersizlik sorununun* dil engelinden kaynaklandığı ve ders dışı faaliyetler ve Suriyeli öğrencilerin sınıflara eşit dağıtılması çözümleri dile getirilmiştir. *Veliler arasında iş birliği sorununun* ise Türk ailelerdeki olumsuz tutumdan kaynaklandığı ve bu ailelerle iletişim ve iş birliği ile çözülmeye çalışıldığı ifade edilmiştir. Sonuç olarak Suriyeli öğrenciler entegrasyonunda çeşitli problemler yaşandığı, üretilen çözümlerin yetersiz olduğu, okul yöneticilerinin çözümlerinin daha profesyonel ve kurumsal düzeyde uygulanması ve takip edilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Mülteci, Entegrasyon, Suriyeli Öğrenciler

Geliş Tarihi: 16.05.2019 – **Kabul Tarihi:** 06.01.2020 – **Yayın Tarihi:** 17.03.2020

DOI: 10.29329/mjer.2020.234.2

¹ Engin Karadağ, Prof. Dr., Eğitim Bilimleri, Akdeniz Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-9723-3833

Correspondence: engin.karadag@hotmail.com

² Ahmet Su, Dr., Eğitim Bilimleri, Mount Royal Üniversitesi

³ Sabiha Dulay, Assist. Prof. Dr., Eğitim Bilimleri, Bahçeşehir Üniversitesi

⁴ İbrahim Ütük, Milli Eğitim Bakanlığı

Problems Faced by School Administrators in Integration of Syrian Students to Education System

Abstract: Migration, which is defined as temporary or permanent displacement from one place to another for various reasons, is a phenomenon that have existed from past to present. Because of the still ongoing circumstances in neighbours, Turkey has faced the phenomenon of immigration in recent years. The aim of this study is to investigate the problems of school administrators with Syrian students studying in Şehitkamil district of Gaziantep and the solutions they have developed for these problems. Since the study deals with the problems of the participants and the solutions, the study employs phenomenology design of qualitative research methods. While forming the study group, criterion sampling was used. According to the interviews, 4 themes were determined. Within the framework of these themes, the opinions of the participants were evaluated and the solutions were divided into categories. The participants stated that *language problem* posed an obstacle in various respects; interpreter support was received from internal and external stakeholders and the students were directed to language courses. As *adaptation and behaviour problems*, violence, hygiene and forming a gang are expressed and counsellor teacher support, directing to social activities and visual presentation and video screenings are expressed as solutions. It was stated that *academic incompetency* problem stemmed from the language barrier and the administrators tried to solve this problem with extra-curricular activities and distribution of Syrian students to the classes equally. Lastly, the participants pointed out that *cooperation problem among parents* stemmed from the negative attitude in the Turkish families and tried to solve this problem through communication and cooperation with these families. As a result, it is seen that there are various problems in the integration of Syrian students, the solutions produced are insufficient, and the solutions of the school administrators need to be implemented and followed up at a more professional and institutional level.

Keywords: Migration, Refugee, Integration, Syrian Students

GİRİŞ

Canlıların hayatlarında olumlu ve olumsuz etkiler yaratabilen göç kavramı varolmanın özünde bulunan sosyal bir gerçekliktir. İnsanlar ve hayvanlar yaşamları boyunca bazen isteyerek bazen de zorunda kalarak yaşadıkları topraklardan ayrılıp, başka yerlere göç etmiş ve göç etmeye devam etmektedir. Savaşlar, siyasi ve ekonomik sebepler, enerji kaynakları, doğal afetler, kıtlık ve kuraklık göçü tetikleyen sebeplerin başında gelmektedir. Bu bağlamda göç, isteyerek veya istemeyerek politik, ekonomik, toplumsal ve sosyokültürel faktörler gibi çeşitli nedenler ile daha iyi yaşam şartlarına sahip olmak amacıyla bir yerden başka bir yere doğru yapılan geçici veya kalıcı yer değişikliği olarak tanımlanabilir (Özyakışır, 2013).

Göç olgusu, yaşamın başlangıcından beri süregelen, yaşam sona erene kadar devam edecek olan ve yeryüzünün her yerinde görülebilen bir durumdur (Koçak ve Terzi, 2012). Son yıllarda Orta Doğu'da yaşanan savaşların ve batı ülkelerine yönelik göçmen akımında bir geçiş ülkesi olmasının etkisiyle Türkiye'ye göç eden kişi sayısı artış göstermiştir (Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016). Yaşanan

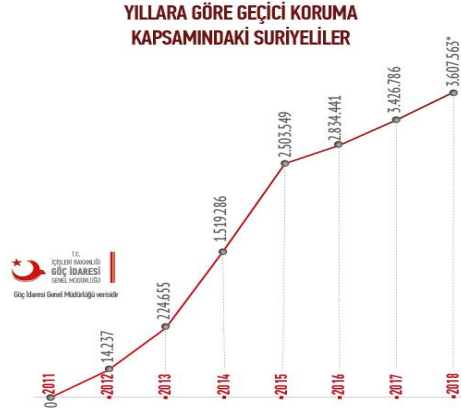
göç olayları göçmen, mülteci, sığınmacı gibi kavramların ve yaşanan sorunların çok sık gündeme gelmesine sebep olmaktadır. “Göçmen” ve “mülteci” kavramları birbirinden farklı anlamlara gelmesine karşın Suriye’de yaşanan iç savaş ve zorunlu göçlerin etkisiyle bu kavramlar birbirini tamamlar nitelikte kullanılmaya başlamıştır. Göçmen ve mülteci kavramlarını birbirinden ayıran en temel fark insanların kendi istekleri ile mi yoksa zorunlu olarak mı buldukları yerden ayrılmalarıdır. Deniz (2014), başta ekonomik kaygılar olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı yaşadığı yeri kendi isteği ile terk ederek başka bir ülkeye yasal yollardan giriş yaparak orada yaşamını sürdüren kişileri göçmen, buna karşın herhangi bir nedenle can ve mal güvenliğini tehlike altında gören, zulme ve haksızlığa uğrayacağı korkusuyla vatandaşı olduğu ülkeyi terk ederek başka bir ülkeye giden kişileri ise mülteci olarak tanımlayarak bu iki kavram arasındaki farkı açıklamaktadır. Farklı sebeplerle ülkelerini terk ederek başka bir ülkeye sığınmak zorunda kalan mülteciler çok sayıda problemle karşı karşıya kalabilmektedir. Özellikle mülteci çocuklar; tecavüz, kaçırılma ve insan ticareti gibi durumlarda en riskli grubu oluşturmaktadır (Levent ve Çayak, 2017). Mülteciler gittikleri ülkelerde çok sayıda problemle karşı karşıya kalırken, onlara ev sahipliği yapan ülkeler de bu sorunlara çözüm bulmak için uğraş vermektedir. Mültecilerin topluma uyum sağlaması, barınma, yiyecek, güvenlik ve eğitim ihtiyaçları ülkelerin çözüm üretmesi gereken durumlardandır.

2011 yılında Suriye’de başlayan olaylar bir savaş ortamı yaratarak 5 milyondan fazla insanı can güvenliğini korumak amacıyla başka ülkelere sığınmak zorunda bırakmıştır. Türkiye, bu kişilere yönelik olarak her Suriyeliye geçici koruma statüsü verme yönünde bir göçmen politikası uygulamaktadır. Geçici koruma politikası, beklenmeyen ve sınırlara yönelik toplu nüfus hareketlerinde izlenen bir acil durum politikasıdır (Poyraz, 2012). Geçici koruma politikası doğrultusunda 2018 yılı itibariyle 3,5 milyonu aşkın Suriye vatandaşı Türkiye topraklarında barınmaktadır. Bu kişiler, mülteci statüsü alana ve üçüncü bir ülkeye yerleştirilene kadar geçici koruma kapsamında Türkiye’de ikamet etmeye devam edebileceklerdir (İçduygu ve Aksel, 2012).

Suriye’den Türkiye’ye Yaşanan Göç Dalgası

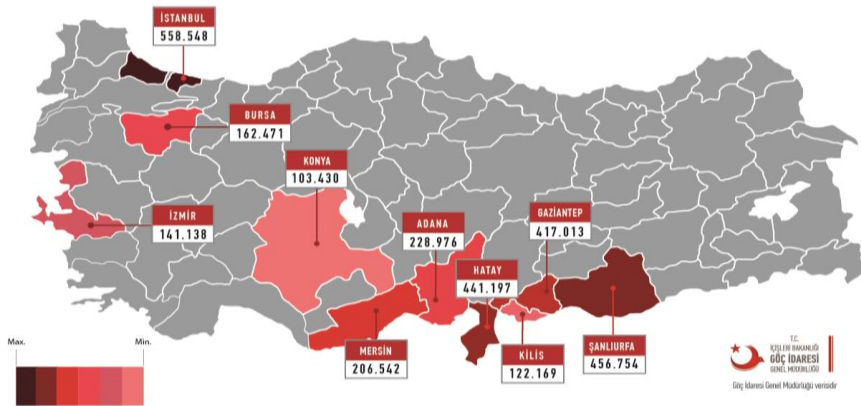
Diktatörlüklere son verip daha özgürlükçü ve demokratik bir yaşam hedefiyle, 2010 yılında Tunus’ta başlatılan “Arap Baharı” adı verilen halk hareketi yayılarak 2011 yılında Suriye’ye sıçramıştır. Bu olayların şiddet uygulanarak çözülmeye çalışılması Suriye’de yaşanan çatışma ve gerilimi arttırmıştır. Yaşanan kaos ortamı milyonlarca Suriye vatandaşının canlarını kurtarmak için ülkelerinden kaçmalarına ve Türkiye’nin aralarında bulunduğu komşu ülkelere sığınmalarına yol açmıştır. Suriye’den Türkiye’ye yönelik ilk kitlesel nüfus hareketi 300-400 arası Suriye vatandaşının 29 Nisan 2011 tarihinde Cilvegözü (Hatay) sınır kapısına dayanması ile başlamıştır (Poyraz, 2012). 1951 tarihli imzalanan Cenevre Sözleşmesi’nin öngördüğü coğrafi kısıtlamalar, göç eden Suriye vatandaşlarına mülteci statüsü verilmesini engellemektedir. Bu coğrafi sınırlandırmaya göre Türkiye, Avrupa Birliği üyesi olmayan bir ülkeden gelen sığınmacılara ancak geçici koruma statüsü

sağlayabilmektedir. Bu sebeple, Türkiye, Suriye’den gelen sığınmacılara mülteci statüsü verememekte ancak “geçici koruma statüsü” sağlayabilmektedir. Geçici koruma statüsü Suriyeli vatandaşların sınırsız süre Türkiye’de kalabilmesini ve kamplarda bulunanların barınma, gıda, eğitim ve sağlık gibi ihtiyaçlarının karşılanmasını öngörmektedir.

Şekil 1. Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyeli Sayısı (GİGM, 2018)

Şekil 1’ de yer alan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) verileri incelendiğinde, 29 Kasım 2018 tarihi itibarıyla Türkiye’de toplam 3 milyon 607 bin 563 Suriye vatandaşının yaşadığı görülmektedir. Türkiye’de geçici koruma kapsamında Şanlıurfa, Adana, Kahramanmaraş, Hatay, Osmaniye, Malatya ve Gaziantep olmak üzere 8 ilde toplam 13 barınma merkezi bulunmaktadır. Bu barınma merkezlerinde yaşayan Suriye vatandaşlarının sayısı 153 bin 413 iken, geri kalan 3 milyon 454 bin 150 kişi kamp dışında yaşamına devam etmektedir (GİGM, 2018). Suriye vatandaşlarına verilen ikametgâh izni ile karşılaştırıldığında bu oran oldukça düşündürücüdür.

Şekil 2. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı (GİGM, 2018)

Türkiye’de ikamet eden geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı iller incelendiğinde en fazla Suriyeli sığınmacı sayısının İstanbul ilinde yaşadığı görülmektedir. Ancak genel nüfusa oranlandığında İstanbul ilk 10 il içerisinde yoğunluk bakımından 9. Sıradayken, Kilis ili

nüfusu ile Kilis'te yaşayan Suriyeli sayısı karşılaştırıldığında %89,62 oranıyla yoğunluğu en fazla olan şehirdir. Bu veriler ışığında Kilis ilinin demografik yapısının yaşanan göçle ciddi şekilde değiştiğini söylemek mümkündür.

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.955.670	1.648.218	3.603.888
0-4	297.005	277.303	574.308
5-9	246.711	231.533	478.244
10-14	192.488	176.582	369.070
15-18	160.887	128.353	289.240
19-24	319.701	224.886	544.587
25-29	197.201	141.473	338.674
30-34	162.730	120.951	283.681
35-39	113.831	90.030	203.861
40-44	76.100	69.206	145.306
45-49	57.414	53.917	111.331
50-54	46.463	44.693	91.156
55-59	31.107	31.199	62.306
60-64	22.360	23.143	45.503
65-69	14.521	14.648	29.169
70-74	8.044	8.901	16.945
75-79	4.544	5.504	10.048
80-84	2.550	3.319	5.869
85-89	1.322	1.679	3.001
90+	691	898	1.589

Şekil 3. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı (GİGM, 2018).

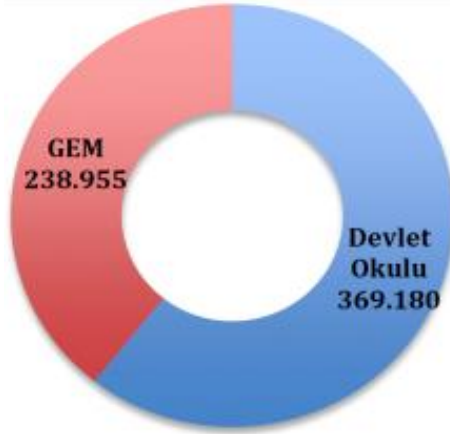
Şekil 3'te geçici koruma kapsamında Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin yaş ve cinsiyet dağılımlarına ilişkin veriler incelendiğinde kadın ve erkeklerin birbirine yakın bir oranda olduğu ancak büyük bir kısmının gençlerden oluştuğu dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, genç nüfusun uyum ve bütünleşme yeteneğini bir avantaja dönüştürebilmek için beslenme, barınma, giyim ve sağlık ihtiyaçlarının yanında eğitim ihtiyacının karşılanması ve gerekli imkânların sunulması önemlidir. Türkiye, Suriye'de yaşanan iç savaş sonucu Cumhuriyet tarihi boyunca ilk kez bu kadar büyük bir kitlesel göçle karşı karşıya kalmıştır. İlk yıllarda, gelen sığınmacıların kısa bir zaman sonra döneceği düşünülürken savaşın devam etmesi bu dönüşün yakın bir zamanda mümkün olmayacağını ortaya koymaktadır. Bu nedenle Suriyeli sığınmacıların topluma uyumunu sağlama yönünde adımların atılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Genç nüfusun eğitim yoluyla topluma kazandırılması bu süreçte izlenebilecek en etkili yollardan biridir.

Suriyeli Çocuklara Yönelik Uygulanan Eğitim Faaliyetleri

Türkiye'de yaşayan 3,9 milyon Suriye vatandaşının 1,7 milyonunu çocuklar oluşturmaktadır. UNICEF (2018) verilerine göre 2018-2019 öğretim yılında 6106 bin Suriyeli çocuk okula kayıtlı iken, yaklaşık 430 bin çocuğun hala okul dışında olduğu görülmektedir. Bu durum can güvenliği, barınma, gıda, giyinme gibi temel ihtiyaçların yanında eğitim ihtiyacının da önemli bir sorun olarak üzerinde durulması gerektiğine işaret etmektedir. Bu çocukların eğitimi için Türkiye'de farklı uygulamaların izlendiği görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların geri dönecekleri düşünülerek ilk yıllarda sadece kamplarda yaşayan Suriyeli çocuklara yönelik kısa vadeli politikalarla eğitim faaliyetleri

sürdürülmüştür. Kamplarda kurulan Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) öğrencilere MEB tarafından Arapça müfredatla eğitim verilmeye başlanmıştır. 2013 yılı sonlarına doğru çıkarılan yönetmeliklerle ve yayımlanan genelgelerle Suriyeli çocuklara verilecek eğitim daha planlı ve düzenli hale gelmeye başlamıştır. MEB tarafından 26 Nisan 2013 tarihinde hazırlanan ilk belge “Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler” genelgesidir. Bu genelgede çocuklara eğitim verebilecek mekânların tespit ve tedarik edilmesine odaklanılmıştır (Emin, 2016).

23 Eylül 2014 tarihinde yayımlanan “Yabancılarla Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri” başlıklı genelge ile Suriyelilerin eğitimi kapsamında bakanlık ve taşra teşkilatında kurulacak komisyonlar ve görevliler tanımlanarak eğitim-öğretim faaliyetlerinin daha sistemli bir şekilde yürütülmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Bu genelge ile Milli Eğitim Bakanlığı İl Komisyonları Suriyeli öğrencilerin denklik, nakil ve yerleştirme işlemlerinden sorumlu olmuş, Suriyeli çocuklar sadece GEM’lerde değil aynı zamanda Türkiye’deki devlet okullarında eğitim görme hakkı elde etmişlerdir (MEB, 2014). Ayrıca Suriyeli öğrencilerin eğitim faaliyetlerine 2015-2019 Stratejik Planı’nda yer verilmiş ve buna göre mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanlar, buldukları süre boyunca eğitim almaya devam edecek ve eğitim sistemine entegre olmalarını sağlamak amacıyla her türlü çalışma yapılacaktır (MEB, 2015). Suriyeli öğrencilerin eğitimi birçok araştırmanın odağında olan konulardan biridir. Coşkun ve Emin (2018) tarafından yapılan çalışmada ülkemizde 571.579 Suriyeli öğrencinin bulunduğu ve bu öğrencilerin devam ettikleri okullara göre farklı bir dağılım gösterdiği dikkat çekmektedir.

Şekil 4. Türkiye’deki Göçmen Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı (Coşkun ve Emin, 2018).

Şekil 4’te yer alan verilere göre Türkiye’de toplam 608.135 göçmen öğrenci eğitim görmektedir. Bu sayının %61’ini oluşturan 369 bin 180 öğrenci devlet okullarında Türk müfredatıyla eğitim alırken, %39’unu oluşturan 238 bin 955 öğrenci GEM’lerde Arapça müfredatıyla eğitime devam etmektedir. Okul kademesi açısından ele alındığında ise 376.210 öğrenci ile en fazla sayının ilköğretim kademesinde olduğu görülmektedir (Coşkun ve Emin, 2018). Olayların başladığı Mart 2011’den itibaren okulların kapanmaya başlamış olması nedeniyle, Türkiye’ye gelmeden önce Suriyeli

çocuklar için eğitimsiz geçen bir zaman da söz konusudur (Seydi 2014). Bu oranlar, Türkiye için göçmen öğrencilerin eğitimi üzerinde yapıcı ve gerçekçi politikaların oluşturulmasını bir ihtiyaç haline getirmiştir.

2.005.515 kişinin yaşadığı Gaziantep, Suriye sınırına çok yakın bir konumda bulunması nedeniyle 2011 yılında Suriye'den başlayan göç dalgasından yoğun olarak etkilenen illerin başında gelmektedir. Günümüz itibariyle Türkiye'de kayıtlı olan 3.607.563 Suriyeli mültecinin 417.013' ü Gaziantep ilinde yaşamaktadır. Bu duruma göre Gaziantep'te yaşayan hemen hemen her beş kişiden birinin Suriye vatandaşı olduğunu söylemek mümkündür. Gaziantep ilinde bulunan Suriyeli öğrencilere resmi örgün eğitim kurumlarında ve Aralık 2018 itibari ile sayıları 49 olan GEM'lerde eğitim verilmektedir.

Tablo 1. Gaziantep ilinde GEM ve Devlet Okullarında Eğitim Alan Suriyeli Öğrenci Sayısı

Sınıf	GEM Öğrenci Sayısı		Devlet Okulu Öğrenci Sayısı		Toplam Öğrenci Sayısı
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
Okul Öncesi	0	0	1775	1972	3747
1. Sınıf	0	0	6089	6399	12488
2. Sınıf	0	0	3520	3720	7240
3. Sınıf	5389	5351	1445	1558	13743
4. Sınıf	3702	3830	1187	1241	9960
5. Sınıf	0	0	2834	2849	5683
6. Sınıf	0	0	1265	1187	2452
7. Sınıf	1745	1740	255	265	4005
8. Sınıf	1386	1296	120	126	2928
9. Sınıf	0	0	1065	932	1997
10. Sınıf	0	0	490	381	871
11. Sınıf	692	636	59	31	1418
12. Sınıf	658	630	22	9	1319
İl Toplam	13572	13483	20126	20670	67851

Tablo 1'de Gaziantep ilinde 2017-2018 eğitim öğretim döneminde eğitim gören Suriyeli öğrencilerin sayısı incelendiğinde, 27.055'i GEM'lerde, 40.796'sı devlet okullarında eğitim gören 67.851 öğrencinin bulunduğu görülmektedir. Gaziantep'te kamp dışındaki Suriyeli öğrencilerin eğitimi çeşitli sivil toplum kuruluşların, Suriyeli Dernek ve Vakıfların, UNİCEF, AFAD, Türkiye Diyanet Vakfının ve ildeki yerel belediyelerin (Gaziantep Büyükşehir, Şahinbey ve Şehitkamil Belediyeleri) yardımı ile sağlanmaktadır (Sandal, Hançerkıran ve Tıraş, 2016). GEM'lerin kademeli olarak kapatılması sonucunda devlet okullarında öğrenim gören Suriyeli öğrenci sayısının giderek artmaktadır. Bu durum birlikte eğitim almak zorunda kalan Suriyeli ve Türk öğrencileri birbirlerine uyum sağlaması sürecinde birçok sorunla karşı karşıya bırakmaktadır. Ülkemizde mülteci olarak bulunan bu insanlarla daha uzun yıllar boyunca beraber yaşayacağımız ve neredeyse yarından fazlasının eğitim çağında olduğu göz önünde bulundurulduğunda eğitime verilmesi gereken önem bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Çok sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülkemizin bu insanların eğitim ihtiyacını

karşılammaması ya da bu süreçte yaşanan sorunları çözmeye başarısız olması ileride eğitimsiz ve her türlü yönlendirmeye açık kişilerle mücadele etmek zorunda kalmasına neden olacaktır.

Türkiye’deki Suriyeli öğrencilerin eğitimi ve bu süreçte kritik rol oynayan okul yöneticilerinin görüş ve deneyimlerinin incelendiği çalışmaların sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Bu bağlamda çok sayıda mülteciye ev sahipliği yapan Gaziantep ili Şehitkamil ilçesindeki Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunların okul yöneticilerinin bakış açısından ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerin eğitim süreçlerine entegrasyonunda karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine yer verilecektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmanın amacı, okul yöneticilerinin Gaziantep ili Şehitkâmil ilçesinde eğitim gören Suriyeli öğrencilerle yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm yollarını ortaya çıkarmaktır. Okul yöneticilerinin yaşamış olduğu sorunlar ve çözüm yolları deneyimleri bağlamında tartışılması amaçlandığından çalışmanın deseni fenomenoloji olarak belirlenmiştir. Fenomenoloji “bazı deneyimlerin belirli kişiler tarafından nasıl algılandığını, o kişi için ne ifade ettiğini” tanımlar (Creswell, 2016). Bu bağlamda, fenomenoloji bireylerin kendi bakış açılarından yola çıkarak araştırılacak olguya ilişkin algı ve deneyimleri ortaya çıkarmayı amaçlayan bir araştırma desendir.

Çalışma Grubu

Çalışmada olasılıksız örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşmasıdır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012). Bu çalışmada, görüşme yapılan okul yöneticileri belirlenirken en fazla Suriyeli öğrencinin bulunduğu ve bu öğrencilerin en az 1 yıldır öğrenim gördükleri Gaziantep ili Şehitkamil ilçesinde bulunan ilkökuller ve ortaokuller dikkate alınmıştır. Gaziantep ili Şehitkamil ilçe merkezinde, belirlenen ölçütler doğrultusunda 3 ilkökuller ve 3 ortaokul okul yöneticisi ile görüşmeler yapılmıştır. Katılımcı okul yöneticileri; Yİ1, Yİ2, Yİ3, YO1, YO2, YO3, şeklinde kodlanmışlardır. “Y” yönetici kelimesini ifade etmek; “İ” ilkökuller kısmını, “O” ortaokul kısmını ifade etmektedir.

Tablo 2. Okul yöneticilerinin demografik değişkenler ve okullarındaki Suriyeli öğrenci mevcuduna göre dağılımı

Kodu	Cinsiyet	Yaş	Kıdem	Yöneticilik Kıdemi	Branş	Eğitim Durumu	Suriyeli Öğrenci Sayısı
Yİ1	E	41	19	7	Sınıf Öğretmeni	Yüksek Lisans	149
Yİ2	E	52	32	17	Sınıf Öğretmeni	Lisans	171
Yİ3	E	44	21	6	Sınıf Öğretmeni	Lisans	117
YO1	E	45	23	9	Türkçe Öğretmeni	Lisans	97
YO2	E	42	19	4	Sosyal Öğretmeni	Yüksek Lisans	138
YO3	E	47	25	8	Sınıf Öğretmeni	Lisans	127

Veri Toplama Yöntem ve Araçları

Görüşme nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama araçlarından biridir. Görüşme yoluyla araştırmacı, araştırmakta olduğu konu hakkında önceden hazırlamış olduğu soruların kılavuzluğunda ya da o anda amaçlı sorular yönelterek hedef kişinin düşüncelerini ve duygularını sistematik olarak ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Türnüklü, 2000). Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak okul yöneticileri ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Veriler toplanmadan önce görüşme sorularının dil, anlam ve kapsam açısından geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütlerle gerekli düzeltmeler yapıp, forma son şekli verilmiştir. Üç bölümden oluşan görüşme formunun ilk bölümünde katılımcıların yaş, kıdem, cinsiyet, öğrenim durumu, yöneticilik kıdemi gibi demografik bilgileri; ikinci bölümünde okul yöneticilerinin görev yaptıkları kurumda eğitim gören Suriyeli öğrenci mevcudu ilgili bilgiler; son bölümünde ise karşılaşılan sorunları ve çözüm önerilerini saptamaya yönelik beş temel soru yer almaktadır. Görüşme yapılan okul yöneticileri ile görüşmeler yapılmadan önce Gaziantep İli Şehitkamil İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Görüşmeler 03-15 Aralık 2018 tarihleri arasında, katılımcıların rızasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara görüşmelerde ses kaydı alınacağı, ancak verilerin gizli kalacağı ve bilimsel bir çalışma için toplandığı bilgisi verilmiştir.

Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılarak, katılımcılarla yüz yüze gerçekleştirilen görüşmelerle elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir.

İçerik analizi, nitel verilerden anlam çıkarma ve bunu temalar altında birleştirerek sistematik bir biçimde sunma şeklinde tanımlanmaktadır (Patton, 2014). Görüşmelerde ses kaydı alınarak elde edilen veriler daha sonra dinlenerek yazıya aktarılmış ve kod, kategori ve temaların oluşturulması aşamasına geçilmiştir. Bu bağlamda her bir satır kodlanarak, verilere daha geniş bir çerçeveden bakmayı sağlayan serbest kodlar oluşturulmuş, elde edilen kodlar birbirine bağlanarak ana kategoriler elde edilmiştir. Son aşamada kategoriler arası bağlantılar kurularak temaların oluşturulması amaçlanmış, kod, kategori ve tema ilişkisi kurulmuştur.

Araştırmacının Rolü

Araştırma sürecinde araştırmacının rolü katılımcıların bakış açılarını, deneyimlerini anlama, gözleme ve dinleme üzerine kurgulanmıştır. Bu bağlamda, araştırmacının amacı bireyleri yargılamak ya da değiştirmek değil, sadece mevcut durumu gözlemek ve kaydetmektir.

BULGULAR

Bu bölümde, okul yöneticilerinin Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşadıkları sorunları ve bunlara yönelik çözüm önerilerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen

bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgular (i)dil sorunu, (ii)uyum ve davranış sorunu, (iii)akademik yetersizlik sorunu ve (iv)veliler arası işbirliği sorunu temaları altında sunulmuştur.

Dil Sorunu

Yöneticiler, Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerine entegre edilmesi aşamasında karşılaştıkları en önemli sorunun dil farklılığı olduğunu vurgulamaktadırlar. Dil farklılığı yöneticilerin öğrencilerle iletişim kurmasını engellerken, ortaya çıkan birçok sorunun da temel sebebi olabilmektedir. Yöneticiler, dil farklılığı nedeniyle hem öğrenciler hem de velilerle iletişim kurma sürecinde iletmek istedikleri mesajları karşı tarafa aktarmakta başarısız olduklarını dile getirmektedir. Dil bilmemekten kaynaklanan sorunlar sadece yöneticileri değil, öğrencilerin kendilerini ifade etmesini, etkinliklere dahil olmasını ve diğer öğrencilerle kaynaşmasını engelleyici bir rol oynayabilmektedir.

“En büyük sorunumuz iletişim. Öğrencilerle iletişim kuramıyoruz, velilerle anlaşamıyoruz, öğrenciler Türk öğrencilerle kaynaşamıyor. Öğretmenlerin ders kazanımlarını tam olarak sağlamasını beklemek mümkün değil” (Y11).

“Yönetici olarak en büyük sıkıntım dil sorunu nedeniyle velilerle anlaşamamak. Öğrencilerle ilgili önemli bilgileri, okulla ilgili konuları bildirmek zorunda olduğumuz durumlar var (YO2).

“Okul müdürü olarak bazı sabahlar ders başlamadan önce öğrencilere hitap etme gereği oluyor. Okulumuzda 171 Suriyeli öğrencimiz eğitim görmekte ve bu öğrencilerin benim ne konuştuğumu anlamadıklarını bilmek çok üzücü” (Y12).

“İletişim sorunu her alanda yaşadığımız en temel sorun belki de sorunların anası. Sadece derslerde değil örneğin belirli gün ve haftalar kapsamında bazı günleri tören olarak hazırlıyoruz. Şiirler, konuşmalar, şarkılar, piyesler vs. Ne yazık ki Suriyeli öğrencilerimiz bu etkinliklerden bir yarar görememekteler bu dil probleminin ötürü” (YO1).

Aynı dili konuşmadığı için ortaya çıkan iletişim engelleri öğrencilerin okullara entegrasyonunda üzerinde dikkatle durulması ve yapıcı çözümler üretilmesi gereken bir konudur. Okul yöneticilerinin bu sorunu çözmek için ürettiği çözümlerin kendi imkanları dahilinde olduğu herhangi bir dışsal müdahalenin olmadığı dikkat çekmektedir. Okul yöneticilerinin bu sorunu çözebilmek ve daha sağlıklı iletişim kurabilmek için kendi okullarında görev yapan ve temel düzeyde Arapça bilen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinden ya da Türkçe bilen Türkmen öğrencilerden tercümanlık yapması için destek aldıklarını ifade etmektedirler.

“İfade ettiğim gibi, Arapça bilen arkadaşımın tercümanlık yapmasını rica ediyorum böylelikle velilerle çok elzem konularda iletişim kurabiliyorum, öğrencilere aktarmak istediklerimi velileri aracılığı ile iletiyorum. Tabi ne kadar sağlıklı bir müdür-öğrenci iletişimi

tartışılır. Her yöneticinin bu sorunu bu şekilde çözmesini beklemek pek gerçekçi değil tabii” (YO2).

“Suriye’den göçle gelen altı tane Türkmen öğrencimiz var, gayet iyi Türkçe konuşuyorlar, iletişime dair yaşadığım tüm sorunları bu çocuklarımız sayesinde çözebiliyoruz” (YO1).

“Okulumuzda temel düzeyde Arapça bilen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenimiz var, sağ olsun elinden geldiğince yardımcı olmaya çalışıyor bizlere” (YO3).

Belirli evrakları tercüme etmek ya da öğrencilerle iletişim kurmak için Arapça bilen kişilerden yardım alan yöneticilerle birlikte bu soruna daha kalıcı çözümler üretmeye çalışan okul yöneticilerinin olduğu görülmektedir. Bu kişiler, Suriyeli öğrencilerin uzun süre Türk okullarında eğitim alacağı gerçeğini göz önünde bulundurarak onlara Türkçe öğrenmeleri konusunda destek olmaya çalışmaktadır. Öğrencilerin okullara kaydolmadan önce dil kurslarına gönderilmesi okul yöneticilerinin sıkça vurguladığı bir konu iken kendileri bu konuda özellikle dil kurslarından destek aldıklarını belirtmektedir.

“Gerçekten yaşadığımız en büyük sorun dil. Yöneticiler ve öğretmenler olarak oldukça zorlanmaktayız. Biz bu çocukları eğitim sistemimize entegre edeceğiz önce temel düzeyde Türkçe öğretmeliyiz. Öğrencileri kaydedeceğimiz sınıflara kayıt etmeden önce 1 yıl Türkçe hazırlık eğitimi verip daha sonra sınıflara yerleştirecek işimiz daha kolay olacaktır kanaatimce” (YO3).

“İlçemizde PİCTES projesi kapsamında bazı okullarda dil kursları verilmekte. Bu kurslarda Arapça bilen öğretmen arkadaşlara hazırladığım evrak, form, mektup vs. ’yi Arapça’ ya tercüme ettirip yazdırıyorum, velilere gönderiyorum” (Yİ3).

“Ücretsiz kitap dağıtımdan, okul sütü projesinden tutun da dil kurslarına kadar her türlü imkanı sunuyoruz” (Yİ1).

Uyum ve Davranış Sorunu

Yöneticiler uyum ve davranış sorunu teması altında öğrencilerde gözlemledikleri sorunlu davranışlara vurgu yaparken özellikle Suriyeli öğrencilerde şiddet eğilimi, saldırganlık, gruplaşma, ortak materyel kullanımı ve hijyene önem vermeme gibi konularda davranış problemlerinin yaygın olduğuna dikkat çekmektedirler. Ülkelerinde yaşanan savaşın öğrencilerin saldırgan ve şiddet eğilimleri davranışlarının tetikleyicisi olabileceği özellikle vurgulanmaktadır.

“Davranış yönünden çok sorun yaşıyoruz. Temizlik konusunda oldukça sorunları olduğunu söyleyebilirim. Ortak araç gereç kullanımında dikkatli davranmıyorlar ve çevre

bilinci oluşmamış bunu kendi yaşıtı Türk öğrencilerle kıyasladığımızda daha net görüyoruz” (YO1).

“Şiddete eğilimli olduklarını söyleyebilirim. Bilmiyorum ama bu yaşta yaşadıkları travma nedeniyle böyle davranmaları mümkün” (YO3).

“Nadir de olsa Türk ve Suriyeli öğrenciler arasında kavgalar oluyor. Tabi ki çocukça kavgalar etnik kökenle ilgili değil ama bir kavga esnasında gruplaşmalar oluyor. Olayın neden ve sonucuna baktığımda Suriyeli öğrencilerin daha şiddet yanlısı olduklarını sorunları şiddetle çözmeye çalıştıklarını görüyorum” (Yİ2).

Öğrencilerle sıkça görülen davranış problemleri onların okul ortamlarına uyum sağlamasına engel olabilmektedir. Okul yöneticileri öğrencilerin güvenli ve huzurlu bir ortamda eğitim almalarını sağlamak amacıyla bu probleme çözüm bulmak için çaba harcamaktadır. Öğrencilerin saldırgan ve şiddet eğilimli davranışlarını azaltmak amacıyla onları sosyal faaliyetlere ya da öğrenci kulüplerine yönlendirmektedirler. Ancak planlanan faaliyetler dil engeline takılabilmekte ve okul yöneticilerinin çabaları sonuçsuz kalabilmektedir.

“Daha çok kulüplere, sosyal faaliyetlere yönlendirerek çözmeye çalışıyoruz” (YO3).

“Rehber öğretmenlerimizin yönlendirmeleriyle birtakım faaliyetler yapılıyor. Rehber öğretmenlerimiz dil problemi nedeniyle gerekli rehberlik faaliyetini yürütemiyor.” (Yİ1).

Suriyeli öğrencilerin hijyen konusunda yaşadığı problemler okula ve arkadaşlarına uyum sağlamayı güçleştirmektedir. Okul yöneticileri hijyenden kaynaklı sorunlara çözüm bulmak amacıyla bilgilendirici toplantılar yapma, görsel ve dijital öğelerden yararlanarak öğrencilerin dikkatini çekme gibi farklı yolları deneyerek ilerleme kaydettiklerini belirtmektedirler.

“Hijyen kurallarını, önemini vurgulamaya çalışıyoruz. Örneğin okul panolarında bunlara yönelik görsellere yer veriyoruz. Bıkmadan, usanmadan anlatıyoruz, sınıflarda bunlarla ilgili videolar, çizgi filmler izletiyoruz. Çevre kavramını vermeye çalışıyoruz, ilerleme de kaydettiğimizi görüyorum.” (YO1).

Akademik Yetersizlik Sorunu

Okul yöneticileri, Suriyeli öğrencilerin akademik yetersizliğinin eğitim süreçlerine entegrasyonlarında önemli bir sorun teşkil ettiğine vurgu yapmaktadır. Suriyeli öğrenciler, Türkçe bilmedikleri için derslerde zorluk yaşamakta ve bu durum akademik başarılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Okul yöneticilerin akademik yetersizlik sorununun hem okulların hem de diğer öğrencilerin başarılarını olumsuz yönde etkilediğine ve dersteki konuların müfredatta belirlenen zamanda işlenemediğine dikkat çekmektedir.

“Maalesef okulun akademik başarısı geçmiş yıllara nazaran düşmüştür. Ne öğrencilerimiz ne de öğretmenlerimiz daha önce tecrübe etmedikleri bir durumla karşılaştılar. Alışılmışın dışında bir eğitim öğretim faaliyetinin içindeler. Dil problemi başta en büyük sorun ve bu süreci çok yavaşlatıyor. Okul olarak müfredatın belirttiği hızda ilerleyemiyoruz” (Y11).

“Suriyeli öğrencilerin yavaş ilerlemeleri ve gereken kazanımları sağlayamadıklarını görüyorum. Öğretmenlerimiz onları yetiştirmek için uğraşırken Türk öğrenciler bu durumdan olumsuz etkileniyor” (Y13).

Okul yöneticilerine göre akademik yetersizliğin en temel sebebi öğrencilerin dil konusunda yaşamış olduğu sorunlardır. Dili bilmemelerinden kaynaklı olarak dersleri anlamakta zorluk çeken öğrencilerin okuduğunu anlayamadığı için sınavlardan düşük not aldığı görülmektedir.

“Öğrenci sınava giriyor, okuduğunu anlayamıyor, anlamadığı için ne yazacak bilemiyor, boş bir kağıt teslim ediyor. Türkçe’yi doğru düzgün anlamayan Türk öğrenciler için de bu durum geçerli. Dilin akademik başarıda önemi büyük” (Y01).

Dil farklılığı öğrencilerin dersleri anlamalarını güçleştirirken, öğretmenlerin iletişim kurmaları yönünde engeller yaratabilmektedir. Okul yöneticileri yaşanan dil sorununun bazen asıl sorunları gizleyerek, öğrencilerin problemlerini doğru bir şekilde analiz edilmesini engelleyebilmektedir.

“Suriyeli öğrencilerimizin akademik yetersizlikleri iletişimden kaynaklı ve ayrıca yeterli çalışma yapılmadığından öğrencinin zihinsel yeteneklerinin düzeyi ne bilemiyoruz. Öğrenme güçlüğü çekiyor olabilir ama biz dil probleminden dolayı öğrenemiyor ya da yavaş öğreniyor diye kabul ediyoruz” (Y12).

Okul yöneticilerine bu soruna yönelik çözüm önerileri sorulduğunda izlenen yolların her iki tarafı mağdur etmeme üzerine kurulduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Akademik yetersizlik sorunu özellikle Türk öğrencilerinin hedeflenen kazanımlara gereken zamanda ulaşmalarına engel olmaktadır. Okul yöneticileri bu mağduriyeti gidermek için öğrencilere ders dışı kurs imkanları sunmaktadır. Öğrencilerin sınıflara eşit bir şekilde dağılmaması sınıfların başarısını olumsuz yönde etkileyen durumlardan biri olarak görülmektedir. Okul yöneticileri öğrencilerin mağduriyetini azaltmak için kursların yanı sıra sınıflardaki dağılımı eşit bir şekilde yapmaya özen gösterdiklerini vurgulamaktadırlar.

“DYK’ya katılımın yoğun olmasını sağlayarak Türk öğrencilerimizin eksikliklerini bu kurslarda gidermek için çalışıyoruz” (Y01).

“10 Suriyeli öğrencinin bulunduğu bir sınıfın başarı düzeyi ile 3 Suriyeli öğrencinin bulunduğu sınıfın başarı düzeyi aynı değil kesinlikle. Öğrenci sayısı arttıkça başarı düşüyor. Sınıflardaki dağılım hatta okullardaki dağılım dikkate alınmalı bence” (Y03).

Okul yöneticileri, yaşanılan akademik sorunların temelinde yatan dil farklılığını çözmek için Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilerle daha fazla vakit geçirmeleri ve Türkçe’yi daha fazla maruz kalmaları için imkanlar yaratmaya çalışmaktadırlar.

“Suriyeli öğrencilerin dil problemlerini çözmek için Türk öğrencilerle kaynaşması için çalışıyorum kendi aralarında gruplaşmalarını önliyorum ki daha fazla Türkçe iletişim zorunluluğu duysun” (Y11).

Veliler Arasındaki İşbirliği Sorunu

Okul yöneticileri Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasında Türk ve Suriyeli veliler arasında yaşanılan uyum sorunun engelleyici bir rol oynadığına dikkat çekmektedir. Türk aileler, Suriyeli öğrencilere ve ailelere karşı önyargılı olma gibi olumsuz tutum sergileyebilmektedir. Yöneticiler bazı ailelerin, çocuklarının Suriyeli öğrencilerle birlikte olmasından rahatsız olduklarına ve bunu bazen sözleriyle bazen de bakışlarıyla ifade ettiklerine dikkat çekmektedir.

“Türk öğrenci velilerinde Suriyelilere karşı bir önyargı olduğunu görüyorum. Kendi çocukları ile Suriyeli öğrencilerin aynı sınıflarda okumasını istemediler, onlar için ayrı sınıflar açılmasını isteyen mantıksız istekleri olanlar oldu.” (YO3).

“Türk ve Suriyeli velilerin bir araya gelebildiği zamanlar genelde okul giriş çıkış zamanları oluyor. İlk başlarda Türk velilerimizin bakışlarındaki memnuniyetsizlik gözümünden kaçmadı ama bu memnuniyetsizlik sadece bakışlarda kaldı. Tabi memnuniyetsizliklerini dile getiren velilerimiz oldu, gerekli açıklamaları yaparak düşüncelerini değiştirmeye çalıştık” (Y11).

Suriyeli ailelere yapılan yardım aileler arasındaki ilişkilerin gerilmesine sebep olabilmektedir. Bu bağlamda, okul yöneticileri yapılan yardımların Türk aileleri arasında “adaletsizlik” duygusu yarattığı ve ihtiyaçları olduğu halde neden kendilerine böyle bir yardımın yapılmadığı yönünde tepki gösterdiklerini ifade etmektedir.

“Okulumuzda maddi durumu iyi olmayan hatta yardıma muhtaç olan Türk öğrenci velilerimiz var. Suriyelilere yapılan yardımlar kadar yardım almadığından şikayet eden velilerimiz ister istemez tepkilerini Suriyelilere yöneltiyorlar” (YO2).

Yöneticiler, ailelerin bu önyargıları değiştirmek ve gelen tepkileri azaltmak için ailelerle işbirliği yapma yolunu tercih etmektedir. Ailelerle bir araya gelerek Türkiye Cumhuriyeti’nde yaşayan herkesin eğitim alma hakkına sahip olduklarını anlatmakta ve özellikle yardıma muhtaç ailelere destek sağlamak amacıyla maddi açıdan durumu uygun olan ailelerden yardım isteyerek “adaletsizlik algısını” kırmaya çalışmaktadırlar.

“Velilerimizle konuşuyoruz, anlatıyoruz. Suriyeli kardeşlerimizle ekmeğimizi, aşımızı paylaşıyoruz, okulumuzu mu paylaşamayacağız diyoruz” (Y11).

“Eğitim bir hak olduğunu, engellenemeyeceğini söylüyoruz. Eğitimsiz insanlarla yaşamak mı yoksa eğitilmiş insanlarla mı yaşamak istersiniz diye soruyoruz, düşünmelerini istiyoruz.” (YO3).

“Yardıma ihtiyacı olan Türk velilerimize gerekli yardımı sağlamaya yönelik çalışmalarımız oluyor. Gerek yerel yönetimlerden gerekse de okulumuz velilerinden hali vakti yerinde olan yardımsever velilerimizden sağladığımız desteği bu velilerimize yönlendiriyoruz ki maddi yardımlardan kaynaklanan tepkilerini dindirelim” (YO3).

SONUÇ VE TARTIŞMA

2011 yılından itibaren Türkiye'ye göç eden Suriyeli vatandaşların sayısının giderek artması ve yaşayan nüfusun büyük bir kısmının eğitim çağında olması barınma, güvenlik, yiyecek gibi ihtiyaçların yanı sıra eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik düzenlemeleri bir zorunluluk haline getirmiştir. Suriyeli öğrencilere eğitim hizmetlerinin sunulmasında imkan eksikliği ve gerekli alt yapı çalışmalarının yeterince yapılamaması süreç içinde okul yöneticileri ve öğretmenler için birçok sorunun doğmasına sebep olmaktadır. Bu sorunların neler olduğunu ortaya çıkarmak ve çözüm önerilerini tartışmak amacıyla eğitim öğretim sürecinin en önemli aktörlerinden biri olan okul yöneticilerinin deneyimleri bu çalışmanın odağını olmuştur. Okul yöneticilerinin Suriyeli öğrencilerin eğitimi ile ilgili karşılaştıkları sorunların ve çözüm yollarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda okul yöneticilerinin bu öğrencilerin eğitim süreçlerine entegrasyonunda birçok sorunla karşılaştığını ve bu sorunlara kendi çabalarıyla çözüm bulmaya çalıştıkları görülmüştür. Okul yöneticileri dil, uyum ve davranış, akademik yetersizlik ve veliler arası işbirliği konularında ciddi sorunlar yaşamaktadır.

Okul yöneticilerinin en sık karşılaştıkları sorun dil farklılığı olmakta ve bu farklılıktan kaynaklı olarak iletişim süreçlerinde yaşanan sıkıntılar başka sorunların doğmasına sebep olmaktadır. Dil insanların anlaşmalarını sağlayarak onları bir arada tutup kaynaştıran en temel unsurdur. Bu öğrencilerin eğitim sistemine tam anlamıyla dahil edilebilmesi dil sorununun yapıcı bir şekilde çözülmesi ile mümkün olabilecektir. Özkarslı (2014), Mardin'de yaşayan Suriye'li öğrencilerle yapmış olduğu araştırmasında bu öğrencilerin sadece %8'inin Türkçe konuşabildiği sonucuna ulaşmıştır. Öğrenciler dili anlamadıkları için akademik anlamda yetersizlik yaşamakta ve iletişim kuramadıkları için yalnızlık çekmektedirler. Bu sebeple, hem akademik hem de sosyal bağlamda kendilerini akranlarından izole etmektedirler (Yohani, 2010; Roxas, 2011). Okul yöneticileri dil farklılığından kaynaklı olarak öğrencilerle iletişim kurmakta zorluk çektiklerini ifade ederken okula entegre olma sürecinde bu durumun büyük bir engel teşkil ettiğine dikkat çekmektedirler. Akademik başarıda

yaşanan olumsuzluklar, disiplin ve davranış bozukluklarının düzeltilememesi, velilerle sağlıklı iletişim kurulamaması gibi sorunların temel kaynağı dil farklılığı olabilmektedir. Okul yöneticilerinin Suriyeli öğrencilerin eğitiminde dil farklılığı nedeniyle yaşamış oldukları sorunlar, kayıt anında başlayıp süreç içinde devam etmektedir (Levent ve Çaylak, 2017). Okul yöneticileri bu sorunu okullarında görevli temel düzeyde Arapça bilen öğretmenlerden, Suriye'den göçle gelen ancak Türkçe bilen Türkmen öğrencilerden ve PİCTES kapsamında görevli öğretmenlerden tercümanlık yardımı alarak çözmeye çalışmaktadır. Ayrıca Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilerle birlikte vakit geçirmesi için imkanlar yaratmaya çalışmakta ve dili gündelik hayat içinde öğrenmeleri için uğraş vermektedirler. Okullarda eğitim gören Suriyeli mülteci öğrencilerin Türk öğrenci akranları ile birlikte Türkçe öğrenim görmeleri dili daha çabuk ve kolay öğrenmelerini sağlayarak topluma daha kolay uyum gösterip kaynaşabilmelerine imkan tanıyabilir (Taş, Küçüköğlü ve Özcan, 2016). Ancak öğrenciler arasındaki gruplaşmanın ve Suriyeli öğrencilerin okullara dağılımındaki orantısızlığın öğrencilerin birbirlerine yakınlaşmasını engellediği okul yöneticilerinin üzerinde durduğu önemli noktalardan biridir.

Dil farklılığı okul müdürlerinin, öğretmenlerin ve öğrencilerin çözüm bulması gereken öncelikli alanlardan biridir. Okul yöneticileri dil sorunun yanı sıra Suriyeli öğrencilerle bazı davranış problemleri ile karşılaştıklarını belirtmektedir. Uyum ve davranış teması altında ele alınan bu sorunların başında saldırganlık, şiddet eğilimi ve hijyen problemleri gelmektedir. Türk ve Suriyeli öğrenci velileri arasında etnisiteye dayalı bir çatışma olmadığı, ancak Suriyeli öğrencilerin hijyen koşulları ve Suriyeli çocukların içinde bulunduğu şartlar nedeniyle temizlik gibi temel bakım becerilerini karşılayamamaları diğer ailelerde rahatsızlık oluşturmaktadır (Mercan-Uzun ve Bütün, 2016). Okul yöneticileri hijyen ve temizlik sorununu çözmek için çeşitli eğitsel faaliyetlerden yararlanmakta bu durumdan duydukları memnuniyetsizlikleri dile getiren velilerle diyalog kurarak onları ikna etmeye çalışmaktadırlar. Şiddet ve saldırganlık eğilimi okul yöneticilerinin çözüm bulması gereken öncelikli alanların başında gelmektedir. Okul yöneticileri, Suriyeli öğrencilerin bu küçük yaşlarında yaşadıkları travmanın ve dil farklılığından kaynaklı olarak iletişim kuramamalarının şiddeti doğurduğunu düşünmektedirler. Yabancı uyruklu öğrencilerle yaptığı çalışmada benzer bir durumla karşılaşan Sarutaş, Şahin ve Çatalbaş (2016), şiddet eğilimi, çeteleşme, saldırganlık, cinsel içerikli uygunsuz davranışlar, kural tanımama gibi davranışların oldukça yaygın olduğu ve Suriyeli öğrencilerin ülkelerindeki savaştan çıkıp gelmelerinin etkisiyle saldırgan davranışlar sergileyebildikleri sonucuna ulaşmıştır. Okul yöneticileri bu problemin üstesinden gelmek için öğrencileri kulüp faaliyetlerine, sportif etkinliklere daha fazla yönlendirmeye gerekirse rehberlik hizmetinden destek almaya çalışmaktadır. Ancak, dil farklılığından kaynaklı iletişim sorunları rehberlik hizmetlerinden istenilen düzeyde verim alınamamasına sebep olmaktadır.

Akademik yetersizlik Suriyeli öğrencilerin eğitime entegrasyonunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Okul müdürleri öğrencilerin, dersleri Türkçe olduğu için anlayamadıklarını ve

akademik başarılarında düşüş gözlemlenlediklerini ifade etmektedirler. Buz (2002), Türkiye'deki sığınmacıların yaşadıkları sorunların neler olduğunu öğrenmeyi amaçladığı çalışmada dil bilmemesinden kaynaklı olarak dersleri anlamamasının çocuğun yaşadığı temel sorunlardan biri olduğunu vurgulamaktadır. Gülüm ve Akçalı (2016) ise başarının dersin türüne göre değiştiğine dikkat çekerken Suriyeli öğrencilerin dil bilmekten kaynaklanan sorunlar nedeniyle sözel derslerde başarısız olurken, sayısal derslerde daha başarılı olduklarını ifade etmektedir. Suriyeli öğrencilerin öğrenme ortamında yavaş olmaları Türk öğrencileri de olumsuz etkilemekte ve okulun akademik başarı ortalamasını düşürebilmektedir. Okul yöneticileri okullarda açılan DYK kapsamında verilen eğitimlere katılımı artırarak ve devamını sağlamaya çalışarak akademik başarısızlıkta yaşanan olumsuzluğu gidermeye çalışmaktadırlar. Yaşanan başarısızlığın temelinde dil sorunun yattığını vurgulayan okul yöneticileri Türk ve Suriyeli öğrencileri kaynaştıracak gruplaşmaları önleyecek tedbirler alarak, Suriyeli öğrencilerin Türkçe'ye maruz kalma zamanlarını artırarak, dili öğrenmelerini sağlamaya çalışmaktadırlar.

Suriyeli öğrencilerin yaşamakta olduğu ve okul müdürlerini çözüm arayışına iten bir diğer sorun velilerin olumsuz tutumlarıdır. Suriyeli öğrencilerin temizlik gibi temel bakım becerilerini karşılayamamaları veliler arasında rahatsızlık yaratmakta ve bu öğrencilerin kendi çocuklarıyla arkadaşlık etmelerini istememektedirler. Uzun ve Bütün (2016), okul öncesi kademesinde yapmış olduğu çalışmada velilerin benzer şekilde Suriyeli öğrencilerin hijyenden kaynaklı problemlerinden şikâyet ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu öğrencilerin, kamplardaki yaşam koşulları ve maddi imkansızlıklar hijyen problemlerinin birincil sebebi olabilmektedir. Maddi imkânsızlıkları gidermek amacıyla ailelere yardımda bulunmaktadır. Ancak, Suriyeli ailelere yapılan bu yardımların Türk aileleri arasında adaletsizlik söylemlerinin artmasına sebep olabilmektedir. Okul yöneticileri bu tepkileri azaltmak ve aileler arasındaki işbirliğini arttırmak amacıyla velilerle konuşmakta ve yardıma ihtiyacı olanlar için durumu iyi olan velilerden destek istemektedir.

Suriyeli öğrencilerin yaşamış oldukları problemleri okul yöneticilerinin gözünden incelemeyi amaçlayan bu çalışmada birçok sorunla karşı karşıya kalındığı sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye'de barınan Suriyeli mültecilerin uzun yıllar burada yaşayacakları ve birçoğunun ülkelerine geri dönmeyecekleri düşünüldüğünde bu insanların Türk toplumuyla bütünleşmesi, topluma entegre olabilmeleri için eğitim en etkili araçlardan biridir. Planlanan uygulamaların sağlıklı bir şekilde hayata geçirilmesi için Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunların etkili bir şekilde çözülmesi gerekmektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda okul yöneticilerin sıkça karşılaştığı ve diğer birçok problemin kaynağı olan sorun "dil farklılığı" dır. Eğitim sistemine entegrasyon sürecinde yaşanan ve diğer problemlerin giderilmesine engel olan dil ve iletişim sorununun ivedilikle çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecine dahil olmadan önce Türkçe

öğrenmelerini sağlayacak imkanların artırılması bu bağlamda izlenmesi gereken öncelikli eğitim politikalarından biri olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Buz, S. (2002). *Türkiye'deki sığınmacıların üçüncü bir ülkeye gidiş için bekleme sürecinde karşılaştıkları sorunlar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Örnekleme yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Coşkun, İ. ve Emin, M. N. (2018). Türkiye'de göçmenlerin eğitimi: Mevcut durum ve çözüm önerileri. *İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği*.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Emin, M. N. (2016, March). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları*. http://file.setav.org/Files/Pdf/20160309195808_turkiyedeki-suriyeli-cocuklarin-egitimi-pdf.pdf (Erişim Tarihi: 04.12.2018)
- Gülüm, K. ve Akçalı, H. (2017) Balıkesir' deki mülteci çocukların eğitim sorunları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Afro-Avrasya Özel Sayısı / ISSN: 1302-6879*
- İçduygu, A. ve Aksel, D. B. (2012). Türkiye'de düzensiz göç. *Uluslararası Göç Örgütü Türkiye*.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Levent, F. ve Çayak, S. (2017). Türkiye'de Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 21.
- MEB (2014). *Yabancılara yönelik eğitim-öğretim hizmetleri*. https://denizli.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_09/24023256_201421_saylgenelge.pdf
- MEB (2015). *MEB Stratejik Plan (2015-2019)*. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf
- Mercan Uzun, E. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1).
- Özkarslı, F. (2014). *Suriye'den Türkiye'ye göç ve Suriyelilerin enformel istihdamı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Artuklu Üniversitesi, Mardin.
- Özyakışır, D. (2013). *Göç, kuram ve bölgesel bir uygulama*. Ankara: Nobel.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi
- Poyraz, Y. (2012). Suriye vatandaşlarının geçici korunması ve uluslararası mülteci hukuku. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(2), 53-69.
- Roxas, K. C. (2011). Creating communities: Working with refugee students in classrooms. *Democracy and Education*, 19(2), 1-8.

- Sandal, E. K., Hañçerkıran, M. ve Tıraş, M. (2016). Türkiye'deki Suriyeli mülteciler ve Gaziantep ilindeki yansımaları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 461-483.
- Sarıtaş, E., şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Ek1), 208-229.
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305.
- T.C. İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü(GİGM). (2018). *Yıllara göre geçicikoruma kapsamındaki Suriyeliler*. http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-_koruma_363_378_4713 Erişim tarihi: 26.10.2018
- Taş, H. Y., Küçüköğlü, M. ve Özcan, S. (2016). Türkiye'de Bulunan Suriyeli Göçmenlerin Barınma ve İstihdam Sorunları, *I. Uluslararası Gerçek ve Umut Arasında Suriyeli mülteciler Sorunu Sempozyumu. Bildiriler Kitabı* 6-7 Mayıs 2016.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilcek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(4), 543-559.
- UNICEF (2018). *Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar*. <https://www.unicefturk.org/yazi/acil-durum-turkiyedeki-suriyeli-cocuklar> (Erişim Tarihi: 09.12.2018).
- Yohani, S. (2010). Nurturinghope in refugeechildrenduringearlyyears of post-waradjustment. *Children and Youth Services Review*, 32(6), 865-873.